

HEBREEEN

Inleiding deel 1

Het auteurschap, de lezers en de
waarschuwing tegen terugkeer naar het
oude offerstelsel.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/hebreeen/inleiding-deel-1

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Hebreeën en de schatten van het Oude Testament	3 min	4
2	Jezus opent het verstand voor de Schriften	4 min	5
3	De onbekende schrijver en Timotheüs	2 min	7
4	De opname in de canon en apostolisch gezag	5 min	8
5	Bezwaren tegen Paulus als schrijver	2 min	10
6	Lukas als secretaris van Paulus	3 min	11
7	Waarom Hebreeën geen Aramese vertaling lijkt	3 min	13
8	Lukas als mogelijke schrijver	4 min	15
9	Barnabas en Apollos als mogelijke schrijvers	4 min	17
10	Priscilla en de onzekerheid over de schrijver	3 min	19
11	Joodse christenen als ontvangers	2 min	20
12	De groeten uit Italië en de plaats van de brief	3 min	21
13	Buiten de legerplaats en het lot van Jeruzalem	2 min	22
14	De lezers en de ooggetuigen van Jezus	2 min	23

15	De voorgangers van de lezers leefden nog	3 min	24
16	Geestelijke onrijpheid na jaren van geloof	2 min	27
17	Waarschuwingen tegen stilstand en afval	3 min	28
18	De verleiding om terug te keren naar de tempel	2 min	29
19	Het oude verbond en de voortreffelijkheid van Jezus	3 min	30
20	Opzettelijk zondigen en Christus als Voorspraak	2 min	31
21	Eén offer en definitieve vergeving	2 min	32
22	Buiten Christus blijft geen geldig offer over	2 min	34
23	Bekering en het misbruik van vergeving	3 min	35
	Om verder te lezen		36

1

Hebreeën en de schatten van het Oude Testament

Ik wil graag een inleiding geven op het boek Hebreeën. Bij alle boeken van de Bijbel is het volgens mij goed om, wanneer we ze bestuderen, eerst bij een paar inleidende zaken stil te staan: het auteurschap, de geadresseerden, de omstandigheden. Zulke dingen helpen ons enorm om te begrijpen waarom de schrijver zegt wat hij zegt en hoe dat past binnen zijn algemene bedoeling, enzovoort. Vooral bij het boek Hebreeën is het nodig om bij zulke zaken stil te staan als we de betekenis ervan echt op waarde willen schatten en willen begrijpen wat de schrijver probeerde over te brengen.

Eerst een paar basisgegevens over het boek Hebreeën. Het boek Hebreeën telt 305 verzen. Dat is op zichzelf niet zo belangrijk, behalve wanneer je bedenkt dat ongeveer 49 van die verzen, dus ongeveer één op de zes verzen in Hebreeën, een citaat uit het Oude Testament is. Hebreeën staat dus, meer dan enig ander boek van het Nieuwe Testament, vol verwijzingen naar het Oude Testament. Dat is een van de aanwijzingen voor het soort lezers voor wie het bedoeld zou kunnen zijn. Daar zullen we apart over spreken. Maar de schrijver is heel goed thuis in het Oude Testament.

Ik herinner me dat ik vele jaren geleden als jonge man het boek Hebreeën las en enorm onder de indruk was van de hechte betoogtrant van de schrijver. Wat zou hij een goede debater zijn. Wat wist hij zijn punten goed te verwoorden en met de Schrift te onderbouwen. Hij zag dingen in het Oude Testament die de gemiddelde persoon niet zou zien. Zijn behandeling van Melchizedek in hoofdstuk 7 is bijvoorbeeld ongelooflijk. We hebben in het Oude Testament maar vier verzen, misschien vijf, over Melchizedek, en die zeggen heel weinig. De schrijver neemt gewoon elk detail van wat er staat en werkt dat uit tot deze enorme theologische verhandeling.

Hij is iemand die duidelijk heel veel over het Oude Testament heeft nagedacht en daar dingen uit tevoorschijn heeft gebracht. Zoals Jezus zei:

Hij zei tegen hen: Daarom, iedere schriftgeleerde, in het Koninkrijk der hemelen onderwezen, is gelijk aan een heer des huizes die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen tevoorschijn haalt.

MATTHEÛS 13:52

Dit boek staat, waarschijnlijk meer dan de meeste boeken van het Nieuwe Testament, vol schatten uit het Oude Testament. Die worden tevoorschijn gebracht door iemand die onderwezen is in de wegen van het Koninkrijk van God en het Oude Testament vanuit dat perspectief heeft gezien.

2

Jezus opent het verstand voor de Schriften

Het is belangrijk dat we erkennen dat de schrijvers van het Nieuwe Testament dingen in het Oude Testament zagen die de gemiddelde rabbi van Israël niet zou zien, hoewel hij het Oude Testament had bestudeerd. Dat geldt ongeacht welk boek van het Nieuwe Testament we bestuderen, maar vooral bij Hebreeën. Een deel van de reden daarvoor, misschien wel de belangrijkste reden, is dat er in Lukas 24 staat dat Jezus hun verstand opende:

zodat zij de Schriften begrepen.

LUKAS 24:45

Met hen worden in dit geval de apostelen bedoeld, die na Zijn opstanding met Jezus in de bovenzaal waren. Hij was pas twaalf uur daarvoor uit de dood opgewekt. Dit is dus de eerste keer dat Hij met de hele groep bijeen is, voor zover we kunnen nagaan. Bij

Lukas is dat moeilijk vast te stellen, want dit kan een latere bijeenkomst zijn. Maar het lijkt de avond zelf te zijn van de dag waarop Jezus uit de dood opstond. In Lukas hoofdstuk 24, vers 45, staat:

Toen opende Hij hun verstand zodat zij de Schriften begrepen.

LUKAS 24:45

Met de Schriften worden natuurlijk de Schriften van het Oude Testament bedoeld. Er waren op dat moment nog geen nieuwtestamentische Schriften. Dat betekent dat Jezus hun een soort verlicht inzicht in het Oude Testament gaf dat blijkbaar op geen enkele andere manier te verkrijgen was. Waarom zouden ze niet gewoon met de rabbi's over het Oude Testament gaan praten? Nou, Jezus had hun verstand nooit geopend. Bedenk dat Jezus in Mattheüs zelfs een keer zei:

In die tijd antwoordde Jezus en zei: Ik dank U, Vader, Heere van de hemel en van de aarde, dat U deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, en ze aan jonge kinderen hebt geopenbaard.

MATTHEÛS 11:25

De discipelen waren als kleine kinderen. De wijzen en verstandigen zouden de wijze rabbi's zijn, de geleerden. Maar zij hadden dat inzicht niet. Wat het Oude Testament werkelijk inhield, ontging de meeste rabbi's. Paulus zei in 2 Korinthe 3 zelfs:

dat er een bedekking over het hart en het verstand van de gemiddelde Jood ligt wanneer hij het Oude Testament leest. Die bedekking wordt in Christus weggenomen,

2 KORINTHE 3

zegt hij.

Maar wanneer het zich tot de Heere bekeert, wordt de bedekking weggenomen.

2 KORINTHE 3:16

Het uitgangspunt is dus dat, hoewel het Oude Testament de Schriften van de Joden vormde, de meeste Joden niet werkelijk in staat waren om die te begrijpen zoals God ze bedoelde. Daarom moest Jezus een groep mensen, Zijn discipelen, inzicht geven, omdat zij de leraren van de gemeente zouden worden. Zij zouden de schrijvers van het Nieuwe Testament worden, en Hij moest hun laten zien wat die Schriften werkelijk betekenden.

We zien dus dat de schrijver van Hebreëen, of welke nieuwtestamentische schrijver dan ook, welke apostel dan ook, oudtestamentische Schriften gebruikt op een manier die nieuw of vernieuwend lijkt. Of je zou kunnen zeggen: ‘Dat zou ik niet uit die passage hebben gehaald.’ Heel goed mogelijk dat je dat er niet uit zou hebben gehaald. Heel goed mogelijk dat niemand dat zou hebben gedaan, tenzij Jezus hun verstand had verlicht. Dat zullen we in dit boek meer tegenkomen dan in enig ander boek van het Nieuwe Testament. Nou ja, ook in Openbaring, want daarin zijn ontzettend veel oudtestamentische Schriftgedeelten verweven, maar geen citaten. Hebreëen citeert de Schriften in ongeveer één op de zes verzen van zijn boek. Openbaring bevat honderden toespelingen op de Schrift, maar interessant genoeg geen enkel citaat uit het Oude Testament. Deze Schriftgedeelten uit het Oude Testament in Hebreëen zijn afkomstig uit 27 verschillende oudtestamentische passages. In de 13 hoofdstukken van Hebreëen zijn er 37 verschillende momenten waarop de schrijver zichzelf onderbreekt om iets uit het Oude Testament te citeren. De gedachten van deze man zijn dus doordrenkt van het Oude Testament.

3

De onbekende schrijver en Timotheüs

Ik zei ‘deze man’, deels omdat we niet weten wie hij was. Ik zou je zijn naam niet kunnen vertellen. Wie het ook was die dit geschreven heeft, we hebben maar één echte aanwijzing. Er zijn misschien nog andere aanwijzingen, maar die zijn veel te algemeen. Het enige wat op een specifieke aanwijzing lijkt, staat in hoofdstuk 13, vers 23. Daar ontdekken we dat de schrijver iemand is die op de een of andere manier met Timotheüs verbonden is. In Hebreeën hoofdstuk 13, vers 23, vlak voor het einde van het boek, zegt de schrijver:

U moet weten dat broeder Timotheüs losgelaten is. Samen met hem zal ik u zien, zodra hij komt.

HEBREEËN 13:23

De schrijver is dus van plan zijn toehoorders te bezoeken, van wie we eigenlijk ook nog niet hebben vastgesteld wie ze waren. We zullen het er nog over moeten hebben wie de toehoorders waren. Wie de toehoorders ook waren en wie de schrijver ook was, de schrijver was van plan samen met Timotheüs te reizen, en dat leek heel vanzelfsprekend. Hij zegt:

Onze broeder Timotheüs is vrij; als het kan, komen we samen naar jullie toe.

Veel vroege christenen schreven dit boek aan Paulus toe. Maar de westerse kerk dacht over het algemeen niet dat Paulus het geschreven had. Clemens van Rome was waarschijnlijk een tijdgenoot van Paulus. Paulus noemt in Romeinen inderdaad iemand die Clemens heet. Dat hoeft niet dezelfde Clemens te zijn die het boek schreef dat Clemens van Rome wordt genoemd. Maar een heel vroege kerkvader in Rome dacht niet dat Paulus het geschreven had. De westerse kerk als geheel wees het auteurschap van Paulus voor dit boek grotendeels af.

4

De opname in de canon en apostolisch gezag

Hoewel er in onze Bijbel, als je tenminste een King James hebt, misschien ‘The Epistle of the Apostle Paul to the Hebrews’ staat, ontbreekt die hele titel in de eigenlijke handschriften. Het boek is anoniem geschreven, wat heel ongebruikelijk is voor een nieuwtestamentisch boek. De evangeliën zijn op die manier geschreven, maar de brieven zijn meestal niet anoniem. Dit is een van de dingen waardoor de vroege kerk zo lang wachtte met de aanvaarding ervan in de canon.

Hebreeën behoorde tot de laatste groep boeken die door de kerk als deel van het Nieuwe Testament werden aanvaard. Die aanvaarding vond pas rond het jaar 397 na Christus plaats, ongeveer drieënhalve eeuw nadat Christus gestorven was. De kerk aanvaardde uiteindelijk de laatste groep boeken waarover nog twijfel bestond. Daar hoorde Hebreeën bij omdat het anoniem was, Openbaring omdat het auteurschap ervan werd betwijfeld, en 2 Petrus en Judas omdat het auteurschap van Petrus werd betwijfeld en het apostelschap van Judas werd betwijfeld. De kerk had dus lange tijd haar vragen bij sommige van deze boeken. Maar Hebreeën, Openbaring, Judas en 2 Petrus werden vrijwel tegelijk door de kerk aanvaard.

Het voornaamste probleem met Hebreeën was dat niemand wist wie het geschreven had. Voor opname in de heilige canon van de Schrift is het nuttig te weten wie een boek geschreven heeft. Bijvoorbeeld om te weten of hij een ketter is of niet. Als hij een apostel is, is opname zonder meer zeker, want dat is in wezen wat het Nieuwe Testament geacht werd te zijn: de apostolische geschriften. Als je wist dat een schrijver een apostel was, was zijn opname in de canon verzekerd. Maar als je niet weet of hij een apostel is, moet je uitzoeken of hij op een andere manier apostolische geloofsbrieven heeft.

Lukas had bijvoorbeeld apostolische geloofsbrieven, hoewel hij zelf niet een van de apostelen was. Markus had apostolische geloofsbrieven, hoewel hij niet een van de apostelen was. De reden is dat Markus de beschermeling van Petrus was, en Lukas een

beschermeling van Paulus was en veel met hem gereisd heeft. Ze hebben hun boeken ongetwijfeld onder het toezicht van deze twee apostelen geschreven. Dat geeft hun het gezag om in het Nieuwe Testament te staan.

Maar wie heeft dit boek geschreven? Als Paulus het geschreven heeft, hoort het zonder enige twijfel in het Nieuwe Testament thuis. Als Paulus het niet geschreven heeft, moeten we weten of de schrijver iemand was die indirect op de een of andere manier apostolische geloofsbrieven had. Persoonlijk geloof ik dat de schrijver, wie het ook was, die geloofsbrieven inderdaad had. Volgens mij is de reden daarvoor dat hij met Timotheüs reisde.

Paulus was misschien al gestorven toen dit geschreven werd. Dat weten we niet. We weten de precieze datum niet. We kunnen wel aangeven wanneer het op zijn laatst geschreven kan zijn, maar het is mogelijk dat het geschreven werd nadat Paulus gestorven was. Timotheüs zou dan niet meer bij Paulus zijn. Timotheüs reisde in de latere jaren van Paulus' leven veel met hem mee. Ze waren tamelijk onafscheidelijk. Als Timotheüs uit de gevangenis komt en zonder Paulus reist, kan dat betekenen dat Paulus gestorven was. Maar deze persoon was blijkbaar ook een metgezel van Timotheüs. Dat betekent dat hij vrijwel zeker op een bepaald moment ook een metgezel van Paulus was. Daarom geven de band met Timotheüs en de waarschijnlijke band met Paulus deze schrijver aanzienlijk gewicht. Meer dan zomaar een willekeurige christelijke schrijver die iets heeft wat hij graag wil zeggen. Deze persoon lijkt de apostolische leer te vertegenwoordigen. Om te beginnen zou Timotheüs het zeker geweten hebben als de schrijver niet op één lijn zat met Paulus. En Timotheüs zou ongetwijfeld de behoefte hebben gevoeld de schrijver te corrigeren. Timotheüs kende de leer van Paulus door en door. Paulus zei tegen Timotheüs:

Maar ú hebt mij nagevolgd in mijn onderwijs, levenswandel, levensopvatting, geloof, geduld, liefde, volharding,

2 TIMOTHEÛS 3:10

Dat deze persoon met Timotheüs reisde, betekent dat we vrijwel elke suggestie kunnen uitsluiten dat deze schrijver dingen zou zeggen waarmee Timotheüs het oneens zou zijn. En als hij iets zei waarmee Paulus het oneens zou zijn, zou Timotheüs

het daar ook mee oneens zijn. We kunnen dus zeggen dat de schrijver, wie het ook was, ongetwijfeld het gewicht van apostolische goedkeuring achter zich heeft. En daarom is het goed dat we het boek in onze Bijbel hebben. Het hoort daar thuis. Maar het is waarschijnlijk niet van Paulus.

5

Bezwaren tegen Paulus als schrijver

Nu kan het natuurlijk zijn dat Paulus het geschreven heeft. Waarom zou iemand zeggen dat hij het niet geschreven heeft? Er zijn verschillende redenen waarom dat in twijfel werd getrokken. Eén daarvan is dat de Griekse stijl heel anders is dan die van Paulus. Dat is waarschijnlijk het grootste probleem. We hebben genoeg geschriften van Paulus om iets over zijn schrijfstijl te weten. Hij schreef niet bepaald verzorgd Grieks. Hij had van die heel lange zinnen die maar doorliepen, en zijn grammatica was minder goed dan die van sommigen. In bepaalde gevallen had hij zijn eigen kenmerkende woordenschat waarop hij steeds teruggreep. We hebben veel voorbeelden van Paulus' geschriften, en Hebreeën lijkt daar in veel opzichten niet op. En het meest veelzeggende kenmerk dat tegen Paulus als auteur pleit, is dat het Grieks heel verzorgd is. Wie het ook geschreven heeft, het was iemand die heel vaardig in het Grieks kon schrijven. En dat was Paulus blijkbaar niet.

Een ander punt is dat Paulus niet als auteur wordt genoemd. En Paulus noemt gewoonlijk zijn naam. In alle andere brieven van Paulus die we kennen, zet hij zijn naam zelfs helemaal vooraan:

Paulus, apostel van Jezus Christus door de wil van God, en Timotheüs, de broeder, aan de gemeente van God die in Korinthe is, met al de heiligen die in heel Achaje zijn:

2 KORINTHE 1:1

Deze auteur maakt niet bekend wie hij is of wie zijn lezers zijn, hoewel hij wel verwacht dat ze weten wie hij is. Hij zegt immers:

Ik kom jullie samen met Timotheüs bezoeken.

Hij neemt aan dat ze weten wie hij is. Hij gaat er zelfs van uit dat ze zijn gezag zouden erkennen. Zijn lezers weten dus wel wie hij is. Maar wij misschien niet. Hoe dan ook, de literaire stijl, het feit dat het anoniem geschreven is, enzovoort, zijn een struikelblok geweest voor het aanvaarden van de theorie dat Paulus de auteur is.

6

Lukas als secretaris van Paulus

Nu bestaat natuurlijk de mogelijkheid dat Paulus de auteur is en dat hij een amanuensis had die heel goed Grieks schreef. Dat zou zelfs Lukas geweest kunnen zijn. De Griekse stijl van Lukas was uitstekend. Het boek Lukas en het boek Handelingen worden gerekend tot de boeken met het allerbeste, meest verzorgde Grieks van het hele Nieuwe Testament. Lukas was een Griek, en daarom was dat zijn moedertaal. En geleerden zijn het erover eens dat Lukas en Handelingen uitstekend Grieks bevatten. Lukas, Handelingen en Hebreëen zijn zelfs de drie boeken met het allerbeste Grieks in het Nieuwe Testament.

En als Lukas dus als amanuensis optrad en Paulus zijn brieven gewoon dicteerde, zoals hij vaak deed... En dat weten we. Bij Romeinen weten we bijvoorbeeld dat die brief werd gedicteerd aan een man die Tertius heette. Want in hoofdstuk 16 van Romeinen zegt Paulus:

Groet die en die, groet die en die, groet die en die.

ROMEINEN 16

En dan haalt Paulus even adem en kom je dit tegen:

Ook ik, Tertius, die deze brief heeft opgeschreven, doe jullie de groeten.

ROMEINEN 16:22

Paulus nam blijkbaar even de tijd om te bedenken wie hij nog meer wilde groeten. En Tertius zei: 'Ik zet mijn eigen groetje er ook even bij. Ik ben degene die deze brief schrijft.' En het kan zijn dat Lukas degene was die deze brief schreef en dat Paulus degene was die de brief dicteerde.

Nu was een amanuensis een soort secretaris, maar geen stenograaf. Gewoonlijk schreef hij brieven niet woord voor woord op. Hij had de vrijheid om dingen anders te formuleren als dat beter was. En vaak weerspiegelde een geschrift veel meer de literaire stijl van de amanuensis dan die van degene die dicteerde. Het is dus niet onmogelijk dat Paulus werkelijk degene is van wie de inhoud hiervan afkomstig is.

We denken aan Paulus wanneer we iemand horen zeggen:

U moet weten dat broeder Timotheüs losgelaten is. Samen met hem zal ik u zien, zodra hij komt.

HEBREEËN 13:23

In het boek Handelingen is Timotheüs bijna altijd bij Paulus. We kunnen dus niet voor honderd procent uitsluiten dat Paulus de auteur is. Ik denk dat de meeste geleerden het tegenwoordig uitsluiten, en de westerse kerk aanvaardde Paulus in de begintijd niet als auteur. Maar er zijn altijd mensen geweest die dachten dat Paulus de auteur was, en daar is enige reden voor.

Er staan dingen in Hebreeën die heel kenmerkend zijn voor Paulus. Er ligt nadruk op het nieuwe verbond. Paulus sprak in 2 Korinthe over het nieuwe verbond. Er ligt nadruk op de melk en het vaste voedsel: de tweedeling waarbij onvolwassenen alleen melk drinken en volwassenen vast voedsel kunnen eten. We vinden dit aan het einde van Hebreeën 5. We vinden het ook in 1 Korinthe hoofdstuk 3, in de eerste verzen van Paulus. Het is waar dat meer dan één persoon op zulke beeldspraken gekomen kan zijn. Maar ik weet niet hoe voor de hand liggend het zou zijn dat mensen op precies dezelfde beeldspraak komen zonder door elkaar beïnvloed te zijn. Het kan zijn dat dit een heel kenmerkende gedachte van Paulus is, lijkt mij. Ik houd er niet per se aan vast dat dit een brief van Paulus is.

7

Waarom Hebreeën geen Aramese vertaling lijkt

Ik zeg alleen dat ik niet weet of je het zo eenvoudig kunt uitsluiten als sommige mensen doen. Het lijkt erop dat de bezwaren weerlegd kunnen worden. Maar er zijn andere theorieën, heel wat andere theorieën, over wie het geschreven heeft. Clemens van Alexandrië bijvoorbeeld, die in de derde eeuw leefde, geloofde dat Paulus de auteur was en het in het Aramees had geschreven, maar dat Lukas het in het Grieks had vertaald.

Dat lijkt een beetje op mijn suggestie dat Paulus het gedicteerd kan hebben en dat Lukas de amanuensis was. Maar mijn suggestie is beter dan die van Clemens van Alexandrië, omdat de suggestie van Clemens inhoudt dat Paulus het daadwerkelijk in het Aramees schreef en dat Lukas het vertaalde. We hebben dan dus te maken met een vertaling, niet met een oorspronkelijke tekst. We hebben te maken met een boek dat in het Grieks vertaald is.

De reden waarom deze theorie eigenlijk niet werkt, hoewel het verder een geweldige theorie is, is het volgende probleem. Je hebt hier volgens mij de gedachten van Paulus, maar de stijl van Lukas. Dus waarom zou het geen vertaling kunnen zijn van wat Paulus schreef naar de schrijftrant van Lukas? Nou, het probleem daarmee is dat er in het boek Hebreeën bepaalde dingen worden gebruikt die we woordspelingen zouden moeten noemen. Die werken in het Grieks, maar niet in het Aramees. Iemand die in het Aramees schreef, zou dit specifieke soort argument niet hebben gebruikt.

In hoofdstuk 9, vers 16 en 17, staat bijvoorbeeld:

Immers, waar een testament is, daar is het noodzakelijk dat de dood van de maker van het testament vastgesteld wordt. Want een testament is bindend na iemands dood. Het wordt immers nooit van kracht zolang de maker van het testament nog leeft.

HEBREEËN 9:16-17

De redenering hier steunt op het feit dat in het Grieks de woorden ‘testament’ en ‘verbond’ hetzelfde zijn. Een testament is een wilsbeschikking, een laatste wilsbeschikking. Een verbond is iets anders, maar voor beide wordt hetzelfde Griekse woord gebruikt. In het Aramees is dat niet zo. In het Aramees en het Hebreeuws zijn er verschillende woorden voor testament en verbond. Als Paulus dit dus in het Aramees had geschreven, zoals Clemens van Alexandrië dacht, zou hij dit argument niet hebben gebruikt, omdat het in het Aramees niet zou werken.

De schrijver gaat ervan uit dat de lezers Grieken zijn en dat zij de redenering kunnen volgen doordat het Griekse woord zowel verbond als testament kan betekenen. Paulus zou dat argument in het Grieks hebben kunnen gebruiken, en Lukas zou het met zijn stijl hebben kunnen bijschaven. Maar het is niet waarschijnlijk dat Paulus dat argument in een Aramees origineel gebruikte en Lukas het vertaalde. Dit heeft niet de kenmerken van een boek dat in het Grieks is vertaald. De argumenten zijn juist afhankelijk van het denken in het Grieks, omdat er gebruik wordt gemaakt van bijzondere kenmerken van de Griekse woordenschat, enzovoort.

8

Lukas als mogelijke schrijver

Sommigen denken dat Lukas zelf de auteur is, en het zou zelfs geschreven kunnen zijn zonder dat Paulus het dicteerde. Lukas kon schrijven. Hij schreef het boek Lukas. Hij schreef het boek Handelingen. Als hij de auteur van dit boek is, dan heeft het zijn stijl. Aangezien zijn andere boeken in de Schrift staan, zou dat zeker een sterk argument zijn om ook dit boek in de Schrift op te nemen.

Het grootste probleem met Lukas als de eigenlijke auteur is de sterke indruk die je krijgt dat de auteur Joods is. Een van de redenen daarvoor is dat de auteur niet alleen zo goed thuis is in het Oude Testament, maar ook zo in de ban is van de oudtestamentische rituelen. Vooral het ritueel van de Grote Verzoendag krijgt veel aandacht in de hoofdstukken 9 en 10. Sommige mensen denken dat het bijna lijkt alsof een Leviet het heeft geschreven, omdat het zich zo bezighoudt met zaken rond het priesterschap, het priesterschap van Melchizedek en het Aäronitische priesterschap,

en het ritueel van de Grote Verzoendag, het heilige der heiligen. Ze zeggen: ‘Nou, Lukas was een Griek, en dit klinkt alsof het geschreven is door iemand die duidelijk een Joodse denkwijze heeft.’

Dat kan zo zijn. Maar ik ken toevallig enkele christenen uit de heidenen die heel goed thuis zijn in oudtestamentische rituelen en wetten. Sommigen van hen hebben zelfs een heel Joodse denkwijze. Het is dus niet onmogelijk dat Lukas dit geschreven heeft. Ik denk dat een goed onderlegde christelijke theoloog uit de heidenen soortgelijke dingen had kunnen schrijven. De onderwerpen waar het om draait, lijken wel meer bij een Joodse schrijver te passen dan bij een schrijver uit de heidenen. Maar ik denk beslist niet dat we helemaal kunnen uitsluiten dat Lukas het geschreven zou kunnen hebben.

Hoe weten we dat Lukas geen Jood was? Nou, we hebben maar één passage die ons dat vertelt, maar die lijkt dat heel doeltreffend te doen. Dat is in Kolossenzen 4. In Kolossenzen 4:11 noemt Paulus enkele mensen die bij hem zijn wanneer hij de brief verstuurt. Hij zegt:

en Jezus, die Justus genoemd wordt. Zij zijn de enigen van de besnijdenis die mijn medearbeiders zijn in het Koninkrijk van God; zij zijn mij ook een vertroosting geweest.

KOLOSSENZEN 4:11

Dat is niet onze Jezus. Dat is een andere Jezus.

Hij heeft er daarvoor een aantal genoemd.

Maar verderop, in vers 14, noemt hij enkele andere mensen, onder wie:

Lukas, de arts, de geliefde, groet u, en Demas.

KOLOSSENZEN 4:14

Hij heeft alle Joodse christelijke medewerkers eerder genoemd, tot en met vers 11. Daarna noemt hij enkele andere mannen die kennelijk niet Joods zijn, en Lukas is een van hen. We weten dus dat Lukas ongetwijfeld de enige auteur in het Nieuwe

Testament is die geen Jood is. Daardoor lijkt het gevoelsmatig wat onwaarschijnlijk dat hij zo'n op Joden gericht boek als Hebreeën zou schrijven. Of trouwens dat hij zichzelf de aangewezen persoon zou vinden om aan een Joods publiek te schrijven, als zijn publiek inderdaad Joods was. De Joodse christenen hadden in veel gevallen moeite met Paulus, in elk geval degenen die uit Judea kwamen. En als ze moeite met Paulus hadden, zouden ze misschien nog meer moeite hebben gehad met een heiden die volledig door Paulus tot discipel was gevormd. Het is moeilijk te weten waarom hij de aangewezen persoon zou zijn om zo'n brief te schrijven.

9

Barnabas en Apollos als mogelijke schrijvers

Het is interessant dat Tertullianus, die in het begin van de derde eeuw schreef, dacht dat Barnabas, de metgezel van Paulus, de auteur van Hebreeën was. Hij voerde er geen argumenten voor aan. Hij zei niet: vanwege dit of dat. Maar hij sprak alsof het een vaststaand gegeven was. Hij sprak alsof iedereen dat dacht, alsof het in zijn tijd de algemeen aanvaarde opvatting was dat Barnabas de auteur van Hebreeën was. Het is niet onmogelijk, maar we hebben in het boek geen specifieke aanwijzingen die dit zouden bevestigen.

Je zou kunnen zeggen: 'Nou, hij reisde met Timotheüs, maar Barnabas niet.' Barnabas was Paulus' metgezel op zijn eerste zendingsreis. Timotheüs sloot zich pas op zijn tweede zendingsreis bij hem aan, toen Silas zijn voornaamste metgezel was. Barnabas was een andere kant op gegaan. Natuurlijk is het niet onmogelijk dat Barnabas en Timotheüs na Paulus' dood hebben samengewerkt. Maar op zichzelf is er niets wat het waarschijnlijk maakt dat Barnabas de schrijver was, ook al dacht Tertullianus van wel.

In de moderne tijd zijn er nog enkele andere opvattingen geweest. Maarten Luther was de eerste die opperde dat Apollos het had geschreven. Wie is Apollos? Apollos was een Alexandrijnse Jood die aan het einde van Handelingen hoofdstuk 18 wordt genoemd. Hij kwam vanuit Alexandrië naar Efeze. Daar ontmoette hij Paulus niet, maar wel Paulus' vrienden Priscilla en Aquila. Zij hielpen hem zijn begrip van de leer enigszins te verfijnen. Daarna trok hij verder en ging hij naar Korinthe, en wie weet waarheen hij vandaar is gegaan.

Op een later moment kwam Paulus wel met Apollos in contact. We weten niet hoe uitgebreid dat contact was, maar we weten dat Paulus aan het einde van 1 Korinthe, in hoofdstuk 16, zei dat hij er bij Apollos op had aangedrongen naar Korinthe te gaan. Apollos had ervoor gekozen geen gehoor te geven aan dat verzoek. Maar we weten dat Paulus en Apollos ergens contact met elkaar hebben gehad nadat Apollos Korinthe had verlaten. Verder weten we weinig over hem, behalve dat de Bijbel zegt dat hij heel sterk was in het voeren van debatten. Apollos was een heel welsprekend man en betoogde met kracht.

Luther dacht dat er hier een paar redenen waren om Apollos als schrijver voor te stellen. Eén daarvan is dat de schrijver duidelijk goed was in het voeren van debatten. De schrijver was duidelijk sterk in de Schriften, zoals ook van Apollos wordt gezegd. En hoewel dit niet zo belangrijk is als Luther misschien deed voorkomen, citeert het boek Hebreeën, wanneer het het Oude Testament aanhaalt, uitsluitend uit de Septuaginta.

De Septuaginta is de Griekse vertaling van het Oude Testament die in Alexandrië werd gemaakt. Alexandrië, in Egypte, is de plaats waar de zeventig geleerden de Hebreeuwse Schriften in het Grieks vertaalden, twee eeuwen of langer vóór Christus. Apollos komt uit Alexandrië, precies de plaats waar de Septuaginta vandaan komt, en hij citeert uitsluitend daaruit.

De reden waarom ik zeg dat dit geen erg belangrijk punt is, is dat het weliswaar de stad is waar de Septuaginta werd vertaald, maar dat tegen de tijd van Jezus en tegen de tijd dat Hebreeën werd geschreven, eigenlijk overal in het Romeinse Rijk Joden de Septuaginta gebruikten. Bijna alle schrijvers van het Nieuwe Testament citeren de Septuaginta, al citeren ze niet noodzakelijk altijd uitsluitend daaruit. Paulus citeert soms de Septuaginta, soms het Hebreeuws, en soms parafraseert hij en maakt hij zijn eigen vertaling. Maar waar het om gaat, is dat de schrijver van Hebreeën uitsluitend de Septuaginta gebruikte. Dat zegt niets over de plaats waar de schrijver vandaan kwam of waar hij woonde.

Dus ik denk niet dat er veel argumenten voor Apollos zijn. Het is een aantrekkelijk voorstel, alleen al omdat hij een wat mysterieuze man is. Ik heb het altijd een leuk voorstel gevonden. Maar ik denk niet dat er echt iets is wat het ondersteunt.

10

Priscilla en de onzekerheid over de schrijver

In recentere tijden zijn er enkele geleerden die opperen dat Priscilla de schrijver was. Wat zijn de argumenten daarvoor? Priscilla kende Paulus en Timotheüs. Zij en haar man waren hun gastheer en gastvrouw in Korinthe en werkten met hen samen in Efeze. In Romeinen hoofdstuk 16 groet Paulus hen wanneer ze weer naar Rome zijn teruggekeerd. Het waren naaste medewerkers. Paulus zei in Romeinen 16:

dat zij hun leven voor hem op het spel hadden gezet.

ROMEINEN 16:4

Dus ze waren heel goede, vertrouwde vrienden van Paulus.

Het voorstel dat Priscilla dit heeft geschreven, en niet Aquila, komt voort uit de poging te verklaren waarom het boek anoniem is geschreven. De gedachte is dat vrouwen in de vroege gemeente niet echt als leraars werden geaccepteerd. Een vrouw die dit boek schreef, moest daarom min of meer verborgen houden dat ze een vrouw was en gewoon een anoniem boek schrijven. Het is een heel creatief voorstel, dat volgens mij vooral populair is onder evangelische feministen, maar erg waarschijnlijk is het niet.

De schrijver, wie het ook was, ging er bijvoorbeeld van uit dat de lezers wisten wie hij of zij was. Dus als het onaanvaardbaar zou zijn dat een vrouw een boek schreef, zou het weglaten van haar naam op de titelpagina niet voorkomen dat het boek onaanvaardbaar was. De lezers wisten wie de schrijver was. Bovendien zou het heel vreemd zijn als Priscilla, een getrouwde vrouw, met Timotheüs, een ongetrouwde man, zou rondreizen. Waarom zou Priscilla met een andere man reizen? Een andere man zou met Timotheüs kunnen reizen. Maar of haar man nu nog leefde of zelfs al gestorven was, het zou helemaal niet passen bij de vroegchristelijke praktijk als zij met een andere man zou rondreizen. Dat gold volgens hem voor zowel ongetrouwde als getrouwde vrouwen. Ik denk echt niet dat er ook maar enige onderbouwing kan worden aangevoerd voor Priscilla als schrijver.

Origenes, aan het einde van de derde eeuw, is degene die altijd wordt aangehaald na een afsluitende bespreking van de mogelijke schrijvers. Hij wordt altijd aangehaald met de woorden: ‘Alleen God weet wie het boek Hebreeën heeft geschreven.’ Hij zei: ‘Wat betreft de vraag wie de schrijver van Hebreeën is: alleen God weet het.’ Dat was zo ongeveer de opvatting van de gemeente in de derde eeuw, en ik zou zeggen dat het ook zo ongeveer onze opvatting moet zijn. We kunnen Paulus als mogelijkheid zien. We kunnen Lukas als mogelijkheid zien, of een of andere vorm van samenwerking tussen Paulus en Lukas. Dat zijn mogelijkheden, maar niemand weet het zeker.

We gaan in deze reeks lezingen verder vanuit de aanname dat we niet weten wie het geschreven heeft. We zullen waarschijnlijk nooit weten wie het geschreven heeft, totdat we naar de hemel gaan. Maar wie het ook was, hij stond dicht genoeg bij Timotheüs, en dus dicht genoeg bij Paulus, om apostolisch gezag te hebben, minstens evenveel als Markus en Lukas hadden. Misschien was het zelfs Lukas die het geschreven heeft. We weten het niet.

11

Joodse christenen als ontvangers

Wie waren de ontvangers? Ook dat is ongebruikelijk aan het boek Hebreeën, want de meeste boeken die Paulus en Petrus geschreven hebben, en trouwens zelfs Jakobus, geven iets aan over wie hun publiek is. 1 Johannes doet dat niet, en dit boek doet dat niet. Daar blijft het zo ongeveer bij.

Wie vormden het publiek van dit boek? We kunnen een aantal dingen afleiden. Er zijn sterke aanwijzingen dat het Hebreeuwse christenen waren. We weten dat het christenen waren. Dat het Hebreeuwse christenen waren, lijkt waarschijnlijk doordat de schrijver ervan uitging dat ze de Schriften heel grondig kenden, de oudtestamentische Schriften. Nogmaals, een heel goed onderwezen gemeente uit de heidenen zou de Hebreeuwse Schriften ook heel goed kunnen kennen. Maar als alle andere omstandigheden gelijk zijn, is het waarschijnlijker dat Joodse mensen die in de synagoge zijn opgegroeid de Schriftgedeelten die de schrijver gebruikt onmiddellijk zouden herkennen en geneigd zouden zijn de argumenten te waarderen.

De vroegchristelijke bronnen die over het boek Hebreeën spreken, geven aan dat het aan Joodse christenen geschreven is, dus daar kunnen we ons ook op baseren. Ik denk dat het heel waarschijnlijk Joodse christenen waren. Ook lezen we dat ze gevaar lijken te lopen om afvallig te worden. Hebreeën 10:25 en 26 suggereren zelfs dat ze overwogen terug te vallen in het offersysteem. Dat zou betekenen dat ze uit dat systeem gekomen waren. We zullen later uitgebreider naar dat Schriftgedeelte kijken. Maar ik ga ervan uit dat zowel de vroege overlevering als het weinige bewijsmateriaal dat we uit het boek zelf hebben, steun biedt voor de traditionele opvatting dat de lezers Hebreeuwse christenen waren. ‘Het boek Hebreeën’, of ‘Aan de Hebreeën’, is natuurlijk een titel die er volgens de overlevering aan gegeven is. De schrijver heeft het die titel niet gegeven.

12

De groeten uit Italië en de plaats van de brief

Waar waren deze mensen toen hij hun schreef? Twee mogelijkheden lijken met elkaar te wedijveren. De ene is dat ze in Italië of Rome waren. De andere is dat ze in Jeruzalem of Judea waren. Waarom? Er is één vers dat nogal dubbelzinnig lijkt. Bekijk je het op de ene manier, dan wijst het op de ene mogelijkheid. Bekijk je het op de andere manier, dan wijst het in de andere richting. Dat vers staat in hoofdstuk 13, vers 24. Er staat:

Groet al uw voorgangers en al de heiligen. De broeders uit Italië groeten u.

HEBREEËN 13:24

De spreker gebruikt hier een Engelse vertaling met ‘degenen die over jullie heersen’. Vanuit het Grieks kun je dat beter vertalen als ‘degenen die jullie leiden’.

‘Degenen uit Italië’ betekent dat er mensen uit Italië bij de schrijver waren die samen met de groeten van de schrijver ook hun groeten wilden overbrengen. Dat zou kunnen betekenen dat de schrijver in Italië was, in Rome, en vandaaruit schreef. En dat die andere Italianen die daar in Italië bij hem waren, ook hun groeten stuurden. Daarom hebben sommigen gedacht dat Rome de plaats was waar de brief vandaan kwam, waar de schrijver woonde toen hij hem schreef.

Maar je kunt dat ook anders opvatten. Hij zei niet ‘degenen in Italië’, maar:

De mensen uit Italië doen jullie de groeten.

Dat heeft de gedachte opgeroepen dat de schrijver ergens anders was, buiten Italië, en dat er mensen bij hem waren die uit Italië kwamen. Mogelijk was de brief geschreven aan Joodse christenen in Rome die vrienden hadden, Romeinse of Italiaanse vrienden, die toevallig van huis waren en toevallig waren waar de schrijver was. Ze sturen groeten terug naar hun thuisgemeente. Ze komen uit Italië. Als de brief naar Italië ging, zouden degenen die uit Italië kwamen misschien groeten willen sturen naar hun vrienden thuis in Rome of ergens anders in Italië.

Dit vers op zichzelf kun je dus op twee verschillende manieren opvatten. Het suggereert óf dat de brief vanuit Italië verstuurd wordt, in dat geval hoogstwaarschijnlijk Rome, óf naar Italië, wat opnieuw waarschijnlijk vooral op Rome zou wijzen. Maar we weten het eigenlijk niet. Er zijn heel wat mysteries rond het boek Hebreeën. We weten niet wie het geschreven heeft. We weten niet zeker aan wie het geschreven is. We weten niet zeker waar zij waren of waar de schrijver was. Maar er zijn nog wat andere gegevens die we moeten bekijken. Die geven ons geen uitsluitsel, maar ze zijn het overwegen waard. In hoofdstuk 13, vers 13 tot en met 14, staat:

13

Buiten de legerplaats en het lot van Jeruzalem

Laten wij dan naar Hem uitgaan buiten de legerplaats en Zijn smaad dragen. Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige.

HEBREEËN 13:13-14

Dit staat in de context van hoe Jezus buiten het kamp werd gesloten. Hij werd behandeld als het uitschot van de Joodse samenleving. Hij werd behandeld als de onreine delen van het dier die bij het ritueel buiten het kamp worden verbrand. En Hij

werd buiten het kamp gebracht en gedood. Het is dus alsof Israël Hem als iets onreins behandelde. En de schrijver zegt:

Laten we dan met Hem meegaan. Als ze Hem zo gaan behandelen, laat ze ons dan ook maar zo behandelen. Laten we met Hem meegaan, het kamp uit, en de vernedering met Hem delen. Want hier hebben we geen stad die blijft bestaan.

Ongetwijfeld is het een toespeling op het feit dat Jeruzalem, hun stad, geen blijvende stad was. Die zou ongetwijfeld spoedig worden verwoest. Ik zal je daar zo wat aanwijzingen voor geven. Maar misschien spoort hij Joodse christenen in Jeruzalem aan om hun huidige verblijfplaats niet als een blijvende verblijfplaats te zien. Dit is geen blijvende stad. Dit gaat ten onder. Jeruzalem gaat ten onder. De Romeinen komen eraan. De stad zal worden platgebrand. Jullie zullen weg moeten. Laten we vertrekken. Laten we buiten de legerplaats gaan, zoals Jezus deed. Ze hebben Hem buiten de legerplaats gezet. Misschien moeten wij ook naar buiten gaan en delen in Zijn smaad.

Er wordt dus geopperd dat deze mensen mogelijk in Jeruzalem waren, en de toespeling op hun stad zou daarvoor een aanwijzing kunnen zijn. Helaas is ook dit niet doorslaggevend, want Joden overal in het rijk zouden Jeruzalem nog steeds als hun hoofdstad beschouwen. Ook al woonden ze niet in Jeruzalem, ze gingen er wel op pelgrimsreis naartoe. Hun centrum van aanbidding was daar. Het was hun godsdienstige centrum. En dus kon hij zulke dingen over Jeruzalem tegen Joden zeggen, waar ze ook waren.

14

De lezers en de ooggetuigen van Jezus

Dus wat weten we nu? We weten het niet. We weten niet wie de schrijver is. We weten niet zeker wie de lezers waren, al waren het vrijwel zeker Hebreeuwse christenen. We weten niet zeker waar ze woonden, of waar de schrijver was. Het is duidelijk dat de waarde die we aan het boek zullen ontleen, een universele waarde zal moeten zijn,

die niet specifiek afhangt van de plaats waar deze mensen waren. Maar waar ze waren en wie ze waren, is misschien minder belangrijk om te weten dan in welke toestand ze verkeerden.

Sommige geleerden zijn er vrij zeker van dat ze christenen van de tweede generatie waren. De reden daarvoor is dat de schrijver in hoofdstuk 2 zegt dat ze het Evangelie hadden gehoord van mensen die ooggetuigen waren. Dit waren geen mensen die Jezus zelf hadden gezien. In hoofdstuk 2, vers 3 en 4, zegt hij:

hoe zullen wij dan ontvluchten, als wij zo'n grote zaligheid veronachtzamen, die in het begin door de Heere is verkondigd, en die aan ons is bevestigd door hen die Hem gehoord hebben. God heeft er bovendien mede getuigenis aan gegeven door tekenen, wonderen en allerlei krachten, en gaven van de Heilige Geest, overeenkomstig Zijn wil.

HEBREEËN 2:3-4

Enzovoort.

Er waren dus anderen die Hem hadden gehoord, maar deze mensen hoorden daar niet bij. Deze mensen waren niet degenen die Hem hadden gehoord. Wat Jezus zei, werd blijkbaar door de apostolische getuigen aan de toehoorders bevestigd.

15

De voorgangers van de lezers leefden nog

Sommige uitleggers hebben gezegd dat hun leiders dood waren. Hun eerste generatie leiders was dood. Ik vind dat niet waarschijnlijk. Maar alle uitleggers zeggen het. En zodra één uitlegger het zegt, zeggen alle anderen het ook, omdat ze elkaar niet durven tegen te spreken. Maar als je kijkt naar hun redenen om zulke dingen te zeggen, vraag je je af wie daar als eerste mee gekomen is. Vrijwel alle uitleggers zeggen dat dit zo laat was dat de eerste generatie leiders van de gemeente was gestorven.

Hoe weten we dat? Omdat er drie verwijzingen naar hun leiders zijn. En een daarvan zegt:

‘Denk aan hen’ — alsof ze dood waren. In hoofdstuk 13:7 staat:

Denk aan uw voorgangers, die het Woord van God tot u gesproken hebben. Let op de uitkomst van hun levenswandel, en volg hun geloof na.

HEBREEËN 13:7

De meeste uitleggers suggereren dat het feit dat er staat dat ze aan hen moeten denken, betekent dat ze waren gestorven. Hun eerste groep leiders behoorde nu tot het verleden. Ze waren nu een tweede generatie christenen. Maar er staat niet:

Denk aan de mensen die jullie leiding hebben gegeven.

Er staat:

De mensen die jullie leidinggeven.

Dat staat in de tegenwoordige tijd. Ik weet niet hoe een groep dode leiders hun nog steeds leiding zou kunnen geven, tenzij dat gebeurde door de herinnering aan hen en misschien door wat ze hadden geschreven.

Maar in vers 17 staat:

Gehoorzaam uw voorgangers en wees hun onderdanig, want zij waken over uw zielen omdat zij rekenschap moeten afleggen, opdat zij dat mogen doen met vreugde en niet al zuchtend. Dat heeft immers voor u geen nut.

HEBREEËN 13:17

Dezelfde mensen die jullie leiding geven.

Wat, vanuit de hemel? Nee, je gehoorzaamt deze mensen omdat ze je nu leiding geven. Ze zijn op dit moment de leiders van je gemeente. Je gehoorzaamt hen.

Aan hen denken betekent niet dat ze er niet meer zijn. Het betekent alleen dat je niet moet vergeten wie ze zijn, welke eer hun toekomt en welk voorbeeld ze je geven. Houd dat in gedachten. Het is net als wanneer er in de Tien Geboden staat:

Gedenk de sabbatdag, dat u die heiligt.

EXODUS 20:8

Houd die in ere. Het betekent niet dat de sabbat niet langer een instelling is. Het betekent alleen dat je die niet moet vergeten. Het betekent niet dat zij er niet meer zijn, dat de sabbat er niet meer is.

En dan staat er in Hebreeën 13:24:

Groet al uw voorgangers en al de heiligen. De broeders uit Italië groeten u.

HEBREEËN 13:24

Dat zou heel moeilijk zijn als ze dood waren. Het lijkt mij dus dat alle drie de verwijzingen naar degenen die jullie leiding geven, al die drie verwijzingen in hoofdstuk 13, er sterk op wijzen dat hun leiders nog leefden. Natuurlijk betekent dit niet dat ze leiders van de tweede, derde of eerste generatie waren. Het zijn gewoon leiders. Maar wat het wel betekent, is dat die uitleggers die volhouden dat de eerste groep leiders dood was, voor zover ik kan zien niets in de passage hebben om die gedachte te ondersteunen. Persoonlijk geloof ik dat deze mensen waarschijnlijk leefden in de tijd van de tweede generatie christenen, maar vóór de verwoesting van Jeruzalem. Ik zal daar zo redenen voor geven.

16

Geestelijke onrijpheid na jaren van geloof

De mensen om wie het gaat, waren echter al enige tijd christen. Dit was niet het begin van hun christelijke leven. Ze waren al lang genoeg christen om anderen te kunnen onderwijzen. In Hebreeën 5, vers 12, zegt de schrijver:

Want hoewel u, gelet op de tijd, leraars zou moeten zijn, hebt u weer iemand nodig die u onderwijst in de grondbeginselen van de woorden van God. U bent geworden als mensen die melk nodig hebben en niet vast voedsel.

HEBREEËN 5:12

Ze waren dus al lang genoeg christen om leraars in de gemeente te moeten zijn, geen zuigelingen. Vervolgens klaagt hij dat ze alleen melk kunnen verteren en geen vast voedsel. Ze zijn niet zoveel gegroeid als ze hadden moeten groeien in de tijd die ze hebben gehad. Maar blijkbaar is er sinds de stichting van hun gemeente al behoorlijk wat tijd verstreken.

In hoofdstuk 10 van Hebreeën herinnert hij hen aan een deel van hun voorgeschiedenis. In de verzen 32 en 33 zegt hij:

Maar herinner u de dagen van weleer, waarin u, nadat u verlicht was, veel strijd in het lijden hebt verdragen. Nu eens werd u zelf door smaad en verdrukkingen tot een schouwspel gemaakt, dan weer deelde u het lot van hen die zo behandeld werden. Want u hebt ook medelijden gehad met mij, in mijn boeien, en de beroving van uw eigendommen met blijdschap aanvaard, in de wetenschap dat u voor uzelf een beter en blijvend bezit in de hemelen hebt.

HEBREEËN 10:32-34

Hoewel het anoniem geschreven is, denkt de schrijver dus duidelijk dat ze weten wie hij is.

Deze mensen hadden eerder in hun leven geleden en hadden standgehouden. Maar uit de brief blijkt dat ze niet meer zo standvastig waren. Ze waren al heel lang christen. In de begindagen, de vroegere dagen, waren ze werkelijk heel standvastig geweest tijdens een periode van zware beproeving. Maar nu wankelden ze, zo lijkt het. Ze liepen gevaar terug te gaan.

17

Waarschuwingen tegen stilstand en afval

Dat zullen we in verschillende passages zien. Want hoewel de schrijver in zijn brief punt voor punt een behoorlijk sluitend betoog opbouwt, onderbreekt hij zichzelf minstens vijf keer. Dan verlaat hij zijn hoofdbetoog voor een uitweiding. Die uitweidingen verschillen in lengte, maar het zijn er vijf. Tenminste, de meeste geleerden onderscheiden er vijf. Ze hebben een begin en een einde. Gewoonlijk gebeurt het volgende: in zijn betoog bereikt hij een punt waarop hij een uitspraak doet. Vervolgens herinnert die uitspraak hem eraan dat hij hen ergens voor moet waarschuwen. Dus begint hij aan een uitweiding om hen te waarschuwen. Daarna keert hij terug naar zijn hoofdgedachte, op het punt waar hij gebleven was. En hij zet zijn betoog voort alsof die tussenzin er niet geweest was.

Al die tussenzinnen hebben in wezen hetzelfde doel voor ogen: niet afvallig worden en niet nalaten vooruitgang te boeken. De veronderstelling lijkt te zijn dat je geestelijk achteruitgaat als je geestelijk geen vooruitgang boekt. Het christelijke leven is niet statisch. Je rust niet op de lauweren van een eerdere periode waarin je een goede christen was en zegt: 'Nou, als ik toen een goede christen was, moet ik dat nu ook zijn.' Als je geen terrein wint, verlies je terrein. Dit is een dynamische relatie met God die je óf onderhoudt óf verwaarloost. Een verwaarloosde relatie gaat achteruit. Een relatie waaraan je werkt, wordt dieper en beter als je die goed onderhoudt.

De schrijver gaat er dus van uit dat deze mensen moeten blijven groeien, en hij spoort hen vaak aan om te blijven groeien. Hij gaat er ook van uit dat ze terrein verliezen, omdat ze dat misschien niet doen. Ik zal al die passages nu niet bekijken, want dat doen we wanneer we de brief doorlopen. Maar ik wil op dit punt wel zeggen dat het ernaar uitzielt dat deze lezers bekeerlingen met een Joodse achtergrond waren. Ze kregen veel te verduren van hun Joodse tijdgenoten, hun burens, hun familie, omdat ze het christendom hadden omarmd. En dat werd in de beginnendagen hevig vervolgd door de Joodse synagogen en het Sanhedrin. Zelfs hun bezittingen waren in beslag genomen, zegt hij in hoofdstuk 10. En blijkbaar hadden ze ook andere dingen ondergaan, smaad en gevangenschap en dergelijke.

Eens hadden ze standgehouden, maar ik denk dat ze het moe begonnen te worden. Ze werden de last van de vervolging moe. Blijkbaar dachten ze ongeveer als volgt. Ik leid dit af uit het verloop van het betoog in de brief. Hij lijkt in te gaan tegen wat er in hun gedachten omgaat en probeert hen weer tot de juiste manier van denken te brengen.

18

De verleiding om terug te keren naar de tempel

Blijkbaar dachten ze ongeveer als volgt: ‘Wij waren vroeger Joden. We aanbaden in de tempel. Daar is een offerstelsel. Daar zijn priesters. God heeft die ingesteld. Dit is geen door mensen bedachte, heidense godsdienst. Dit is door God ingesteld. God heeft het aan Mozes gegeven. Het is door engelen ingesteld op de berg Sinaï. Na Mozes was er die lange reeks profeten enzovoort, die God liet komen om dit verbond te bevestigen. En om mensen aan te moedigen God zuivere aanbidding te brengen in Zijn tempel, en daarvoor in Zijn tabernakel. Dit is een goddelijke instelling. Toen we dat deden, werden we niet vervolgd. Toen we ons gewoon aanpasten aan onze families en onze burens, naar de tempel gingen en op die manier aanbaden en offers brachten, was het leven zo slecht nog niet. Maar nu we Jezus volgen en dat allemaal hebben verwaarloosd, nemen onze vrienden en familie daar aanstoot aan en vervolgen ze ons. God kan er dus toch zeker niet erg aanstoot aan nemen als we teruggaan en Hem

aanbidden op de manier die Hij heeft ingesteld door Mozes en door de engelen en gedurende die veertienhonderd jaar van het oude verbond. Hoe zou God daar bezwaar tegen kunnen hebben? Hij heeft het Zelf ingesteld.

Daarom nemen ze afstand van hun radicale standpunt voor Christus. Ze gaan er weer op letten dat ze toegewijd lijken aan het offersysteem als middel om verzoening te ontvangen. In het bijzonder richten ze zich ook op de Grote Verzoendag. De reden waarom ik zeg dat dit is wat ze doen, is dat de schrijver veel moeite doet om hun te laten zien dat er niets is om naar terug te gaan. Blijkbaar stond de tempel er nog, anders zouden ze niet zo hebben gedacht. Maar hoewel de tempel er nog stond, zou hij niet veel langer blijven staan.

19

Het oude verbond en de voortreffelijkheid van Jezus

Paulus voert hiertegen op twee manieren argumenten aan. Ik zeg Paulus — dat komt door mijn opvoeding. Eerlijk gezegd geloof ik niet echt dat Paulus de schrijver is. Maar ik geef vaker onderwijs over de brieven van Paulus dan over Hebreëen. De schrijver redeneert vanuit de veronderstelling dat ze in de eerste plaats vertrouwen op een systeem dat niet meer functioneert. Het functioneert niet meer omdat God een nieuw systeem heeft ingevoerd. Zoals hij in Hebreëen 8:13 zegt:

Als Hij spreekt van een nieuw verbond, heeft Hij daarmee het eerste voor verouderd verklaard. En wat oud is verklaard en wat veroudert, staat op het punt te verdwijnen.

HEBREEËN 8:13

Hoofdstuk 8, vers 13.

Een deel van het betoog is dus dat het oude systeem verouderd is. Je kunt teruggaan, maar het is iets wat God niet meer erkent. Het is verouderd en het zal binnenkort verdwijnen. Precies dat punt maakt hij in hetzelfde vers. Hij zegt:

Wat oud wordt, is achterhaald en staat op het punt te verdwijnen.

Volgens mij is dat een verwijzing naar de naderende verwoesting van de tempel en het verdwijnen van al zijn offers en het priesterschap en dat alles. Het zal binnenkort verdwijnen. Waarom zou je daarnaar teruggaan? Het is maar tijdelijk.

Maar het andere argument dat hij aanvoert, en dat voert hij als eerste aan, is dat het minderwaardig is aan wat je al in Christus hebt. Zelfs als het iets was wat nog een tijd zou blijven bestaan en niet verouderd was. Zeker, de wet is gegeven door Mozes, een groot man. Zeker, die werd op de berg Sinaï door engelen bekrachtigd. Zeker, je hebt een groot aantal Hebreeuwse geloofshelden, met inbegrip van het verheven priesterschap van Aäron, enzovoort. Dat heb je allemaal in het Oude. Maar wat wij in het Nieuwe hebben, is Jezus.

Jezus staat zo ver boven elke engel, zo ver boven Mozes, zo ver boven Jozua, zo ver boven Aäron, zo ver boven de profeten, dat je, zelfs als beide mogelijkheden bleven bestaan, toch niet voor de minderwaardige mogelijkheid zou kiezen? Christus is zo veel voortreffelijker dat het alle vervolging waard is om Hem te hebben, als de enige andere mogelijkheid zou zijn om terug te gaan naar dat minderwaardige systeem. Maar teruggaan naar het minderwaardige systeem is niet alleen dom omdat het minderwaardig is, maar ook omdat het slechts tijdelijk is en zal verdwijnen. Ga daar dus niet naartoe.

20

Opzettelijk zondigen en Christus als Voorspraak

Dit verklaart volgens mij een van de heel moeilijke passages in Hebreeën 10, waar veel mensen vragen over hebben en zich zorgen over maken. In Hebreeën 10:26 staat:

Want als wij willens en wetens zondigen, nadat wij de kennis van de waarheid ontvangen hebben, blijft er geen slachtoffer voor de zonden meer over,

HEBREEËN 10:26

Deze specifieke uitspraak heeft heel veel christenen in verwarring gebracht, want ons offer voor de zonden is Christus. Het klinkt alsof hij zegt dat als je Christus eenmaal hebt gekend en je vervolgens opnieuw zondigt, het offer van Christus weg is.

Zijn offer is gewoon niet meer voor je beschikbaar.

Doordat sommige mensen dit vers volledig uit het verband halen en het alleen als een op zichzelf staande uitspraak uit de Schrift lezen, zijn sommigen gaan denken dat je verloren bent als je een zonde begaat nadat je christen bent geworden. Het offer van Christus heeft voor jou geen waarde.

Er is een goede reden om dat te verwerpen. Eén reden is dat het gewoon volkomen onjuist is, en dat de hele rest van de Schrift dat zou zeggen. Waarschijnlijk nergens duidelijker dan in 1 Johannes hoofdstuk 2. In 1 Johannes 2 staat:

Mijn kinderen, ik schrijf jullie deze dingen opdat jullie niet zondigen. Maar als iemand zondigt, hebben wij een Voorspraak bij de Vader: Jezus Christus, de Rechtvaardige. Hij is de verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor die van ons, maar ook voor die van de hele wereld.

1 JOHANNES 2:1-2

Maar hij spreekt tegen christenen. Hij zegt dat als wij zondigen, Christus onze Voorspraak is. Hij is de verzoening. Hij zegt beslist niet dat als je zondigt, er geen offer meer is, geen Jezus meer voor jou. Geen kruis meer, geen bloed meer, je ligt eruit.

21

Eén offer en definitieve vergeving

Wat zegt de schrijver van Hebreeën dan wel? In het verband is dat niet zo moeilijk te begrijpen. Kijk eens vlak boven de passage die we hebben gelezen, naar vers 16 tot en met 18. In vers 16 en 17 staat een citaat uit Jeremia 31 over het nieuwe verbond. Het is eigenlijk de tweede keer dat de schrijver van Hebreeën die passage citeert. Hij citeert

die ook in hoofdstuk 8. Het is een van zijn favoriete passages. Hij citeert die twee keer, veel uitvoeriger in hoofdstuk 8, maar hier komt hij erop terug. In de passage over het nieuwe verbond, in vers 17, staat dat Hij eraan toevoegt:

en aan hun zonden en hun wetteloze daden zal Ik beslist niet meer denken.

HEBREEËN 10:17

Het punt dat de schrijver van Hebreeën in hoofdstuk 10 maakt, is dat er in het offersysteem van het oude verbond altijd nog een volgend offer overbleef, omdat geen enkel offer dat ze brachten volledig en definitief was. De hogepriester moest elk jaar op de Grote Verzoendag nieuwe offers brengen. Hij heeft eerder in dit hoofdstuk duidelijk gemaakt dat Jezus maar één offer hoefde te brengen, eens en voor altijd. Meer zijn er niet nodig.

Nu citeert hij Jeremia 31:

Aan hun wetteloze daden zal Ik niet meer denken.

JEREMIA 31

Bij wijze van commentaar zegt hij in vers 18:

‘Waar die vergeven zijn ...’ Daarmee bedoelt hij: in het nieuwe verbond, waarin sprake is van de zojuist genoemde vergeving van zonden. Hij vervolgt:

Waar er nu vergeving voor is, is er geen offer voor de zonde meer nodig.

HEBREEËN 10:18

Dat wil zeggen, er blijft geen offer over. Daarmee wordt bedoeld dat er geen offers meer nodig zijn. De offers in de tempel hebben beslist geen waarde. Je gaat alleen naar de tempel om offers te brengen als jouw zondeprobleem niet is opgelost. Maar onder het nieuwe verbond is jouw zondeprobleem opgelost. Hij zegt:

Hun zonden en overtredingen zal Ik niet meer onthouden.

Dan is er geen offer meer, geen offer voor de zonde meer.

Dat is bijna dezelfde uitspraak die we aan het einde van vers 26 lezen:

Want als wij willens en wetens zondigen, nadat wij de kennis van de waarheid ontvangen hebben, blijft er geen slachtoffer voor de zonden meer over,

HEBREEËN 10:26

22

Buiten Christus blijft geen geldig offer over

Het betekent dat er buiten Christus geen offer voor de zonde overblijft. Het oude stelsel heeft geen geldige of rechtmatige offers meer waarnaar je kunt terugkeren. Als we hierin de bedoeling van de schrijver zien, begrijpen we beter wat vers 26 zegt:

Als we bewust zondigen.

Sommige vertalingen zeggen:

Als we bewust blijven zondigen.

Want het woord voor ‘zondigen’ staat in een onvoltooide tijd. Het is niet eenvoudigweg: ‘Als ik na mijn behoud één keer opzettelijk zondig, ben ik verloren; dan is het afgelopen.’

Het punt hier is dit: als je teruggaat naar je leven onder het jodendom, waarin je Christus ongehoorzaam was maar erop rekende dat een dierenoffer je elk jaar zou dekken, doe dat dan niet. Nu heb je de waarheid leren kennen. Als je teruggaat naar een zondig leven en je verwacht dat de offers in de tempel verzoening voor je bewerken, zal dat niet werken. Daar is geen offer voor de zonde meer. Dat is wat hij laat doorschemeren. Als je teruggaat naar je vroegere godsdienst in plaats van met Christus verder te gaan, ga je terug naar iets wat er niet eens meer is.

Natuurlijk zegt hij niet werkelijk dat het er niet meer is. De tempel staat er nog op het moment dat dit wordt geschreven. Zoals ik al zei: als dat niet zo was, zouden ze het er niet over hebben om terug te gaan en opnieuw offers te brengen. Die brengen ze immers alleen in de tempel. Sinds de verwoesting van de tempel in het jaar 70 na Christus hebben de Joden geen offers meer gebracht. Hij zegt niet dat ze letterlijk zijn opgehouden met offeren. Maar wat God betreft: als Hij een nieuw verbond heeft gesloten en jouw zonden en overtredingen vergeven zijn, is er geen offer voor de zonde meer nodig of geldig. Ze kunnen die offers elke dag in de tempel brengen, maar voor God zijn ze niets waard.

23

Bekering en het misbruik van vergeving

Het betoog hier is gericht tegen deze specifieke neiging bij de lezers: overwegen om terug te gaan naar de Joodse manier van leven. Dat moeten we blijven zien wanneer we het hele boek doorlezen. Ze hadden toen minder vervolging te verduren. Ze hoefden niet zo heilig te leven, want ze konden altijd gewoon nog een offer brengen en dan was het weer in orde.

Ik denk dat het jodendom een heel strenge manier van leven was, maar in werkelijkheid was het dat niet geworden. Het was een leven geworden van: 'Doe wat je wilt.' Natuurlijk overtreed je daarmee de wet, maar daarvoor zijn de offers er, om dat te bedekken. Je hebt het offerstelsel. Je hoort de wet niet te overtreden, maar iedereen doet het. Het maakt niet zoveel uit als je het doet, want je kunt altijd nog een offer gaan brengen.

Het lijkt een beetje op de mentaliteit van sommige christenen: 'Het maakt niet uit of je zondigt of niet, want Jezus is er altijd. Hij zal je vergeven.' Hoewel het waar is dat Jezus zal vergeven, vergeeft Hij mensen die zo denken niet. Hij vergeeft mensen die zich bekeren. Hij vergeeft mensen die zich vernederen en zeggen:

O God, wees mij, de zondaar, genadig.

LUKAS 18:13

Want zij houden niet van hun zonde. Misschien zijn ze slaven van de zonde, maar ze houden er niet van.

Maar de mensen die zeggen: ‘Ik wil gewoon in zonde leven. Ik meld me af en toe wel even bij Jezus om mijn schuld te laten kwijtschelden’ — dat lijkt heel sterk op hoe de Joden met hun offerstelsel omgingen. ‘We leven gewoon zoals we leven. Gelukkig hebben we die tempel daar. We hebben die offers. Die zullen onze zonden wel bedekken.’

Hij zegt: ‘Nee, dat gaat voor jullie niet werken.’ Als je in zonde leeft, Christus verwerpt, je leven van discipelschap en gehoorzaamheid aan Christus achter je laat en teruggaat naar je gebruikelijke vleselijke leven, en denkt dat je een offer in de tempel zult brengen, dan gaat dat niet gebeuren. Daar zal het voor jou niet gebeuren. God zal er geen acht op slaan. Hij zal het niet waarderen. Hij zegt zelfs dat er, als je dat doet, niet alleen geen offer voor de zonde is, maar ook:

maar slechts een verschrikkelijke verwachting van oordeel en verzengend vuur, dat de tegenstanders zal verslinden.

HEBREEËN 10:27

Het ziet ernaar uit dat je samen met de vijanden ten onder zult gaan. Ga niet terug naar het zinkende schip. Blijf op het nieuwe schip.

Dit was wat er oorspronkelijk speelde bij de mensen aan wie de brief gericht was. Wat betreft het tijdstip waarop het boek geschreven is, dat zal ik in onze volgende lezing moeten behandelen. We komen hierop terug en maken dan onze inleiding op het boek af.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Mattheüs 13:52
- Lukas 24:45

- Mattheüs 11:25
- 2 Korinthe 3
- 2 Korinthe 3:16
- Hebreëen 13:23
- 2 Timotheüs 3:10
- 2 Korinthe 1:1
- Romeinen 16
- Romeinen 16:22
- Hebreëen 9:16-17
- Kolossenzen 4:11
- Kolossenzen 4:14
- Romeinen 16:4
- Hebreëen 13:24
- Hebreëen 13:13-14
- Hebreëen 2:3-4
- Hebreëen 13:7
- Hebreëen 13:17
- Exodus 20:8
- Hebreëen 5:12
- Hebreëen 10:32-34
- Hebreëen 8:13
- Hebreëen 10:26
- 1 Johannes 2:1-2
- Hebreëen 10:17
- Jeremia 31
- Hebreëen 10:18
- Lukas 18:13
- Hebreëen 10:27

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.